

Porojen talvirehukinta monipuolisemmaksi

Lapin Kansan
Lappi puhuu
28.11.2016

NÄKÖKULMA

Valkoiset rehun pyöröpaalit ovat 2010-luvun porotalouden arkipäivää. Niitä näkee kaikkialla poronhoidon alueella. Poro tarvitsee lisää rehua.

Vuosittain poromme syövät viljeltyä tai tehtaassa valmistettua talvirehua yli 40 miljoonaa kiloa, kuivaksi heinäksi laskettuna. Pelkästään tällä rehumäärällä Suomen 200000 eloporoa eläisivät yli kolme kuukautta.

Pyöröpaaleja tarvitaan, koska jäkälä ja loppo eivät poroille enää riitä. Ilman talven lisärehua eloporojen määrää jouduttaisiin pudottamaan kolmanneksella. Pyöröpaaleihin puristetaan vain heinää, lehmien säilörehun tapaan. Tässä piilee ongelma poronhoidon taloudelle.

Nautaeläinten kanssa yhtenevämmäksi muuttuva heinäruokinta muuttaa porojen ruoansulatusta samaan suuntaan. Ennen pitkää se näkyy lihan koostumuk-

sessä. Kuluttaja voi huomata tai ainakin luulla huomaavansa muutoksen lihan maussa. Hän ei ehkä ole enää halukas maksamaan luomuna tai riistanomaisena pitämästään poronlihasta korkeampaa hintaa. Tähän lihan laatuarvon hinnoitteluunhan poronhoidon talous paljolti perustuu.

Porot tarvitsevat jatkossa monipuolisempaa talvirehua. Poronlihan laatua ja sen mainetta kannattaa vaalia. Porotutkimus tietää, että laadukkain liha saadaan syksyllä teurastetuista vasoista, kun laatua mittaa rasvahappojen koostumuksella. Vasat ovat laiduntaneet kesällä monipuolisesti.

Paitsi heinää (kuten metsälauhaa), ne ovat syöneet matalia varpuja (mustikkaa ja juolukkaa) ja vesovien puiden (koivun ja pajujen) lehtiä ja latvuuksia. Pyöröpaaleihin teurasvasat eivät ole ennätäneet koskea.

KUN PORO laiduntaa kesällä lehtipuiden vesakossa, kyse on samasta perusruoasta kuin taannoisissa talven kerpuissa. Kesällä kuivatut ja talveksi varastoidut koivu- ja pajukerput olivat paksun lumen aikaan haluttua rehua. Niin kesän lehdeksissä kuin talven kerpuissa rehun ravitsevuus (kuten valkuaispitoisuus) ja karkeus ovat porolle sopivassa suhteessa.

Hieskoivun kerput ovat porolle tasaisen maittavia. Pajun ker-

puissa on sen sijaan eroja. Pajulajeja ja niiden risteymiä kasvaa poronhoitoalueella parikymmentä. Poro tuntee ne vainullaan tarkoin. Kesäravintonaan se vierastaa esimerkiksi puronvarsien halvaa, mutta hamuaa pakettipellon oijen kiiltopajua.

Pajussa on myös lääkkeenomaisia ominaisuuksia, mistä poron ruoansulatus pitää. Huhti-toukokuussa, jäkälä- ja loppoajan jälkeen poro hakee hakemalla pohjanpajun norikkoja, silmuja ja ensimmäisiä lehtiä, ennen siirtymistään kesäruokaan. Poroajurit puolestaan tietävät, että poron vatsa on talvisena kilpailupäivänä juoksulle sopivimmassa kunnossa, kun poroa ruokkii etukäteen pajun kerpuilla.

Kerppujen tuotannon kehittäminen on jäänyt porotalouden tutkimuksessa taka-alalle. Käsitöinä kerppujen keruu ei enää nykyaikana kannata.

ENERGIAMETSÄTALOUS tietää, että vesovia lehtipuita voi paalata koneellisesti. Tällainen traktorin vetämä biopaalain kehitettiin Kanadassa 2000-luvun alussa. Voisiko poron lehtikerppujen teon koneellistaa tätä reittiä? Jospa viljelty pajut tai koivun ja pajun luonnonvesakot paalattaisiin keskikesällä heinän tavoin. Saantona olisi heinästä monipuolisempaa talvirehua.

Ruotsalainen risteytysjalostus

on löytänyt myöhään tuleentuvia viljelypajun lajikkeita, jotka ovat maittavia esimerkiksi metsäkauriille. Eläintarhat hamuavat hirvieläimilleen näistä pajuista valmistettuja kerppuja. Poronrehuksi viljelty näitä lajikkeita voisi paalata ensilumen aikaan, oksineen ja lehtineen.

Porotalous on merkittävä biotalouden haara Pohjois-Suomessa. Sen tulee kehittyä muun talouden tavoin. Kehitykseen kuuluu, että tuotannon esteitä madalletaan ja että tuotannon kannattavuutta nostetaan. Poron tuotannon este ovat talvilaitumet. Metsänhoidon tutkimus ei ole löytänyt käytännön menetelmää, millä jäkälän ja lupon kasvua voisi metsissämme lisätä. Poro tarvitsee lisää talvirehua.

PORONLIHAN laatu varmistuu ja kohenee, kun poro saa jatkuvasti syödäkseen monipuolista laiduntaa ja rehua. Lehtikerppujen ja vesojen tuotannon kehittämisesä kannattaa ottaa käyttöön peltometsätalouden oppeja.

Myös poronhoito on siirtymässä keräilystä viljelyyn. Sitä ei tule hätkähtää, sillä suunta noudattaa ihmiskunnan kulttuurin kehitystä. Kun tämä toteutuu, porolukua voi nostaa.

VELI POHJONEN

Kirjoittaja on maatalous- ja metsätieteen tohtori.